

ERKEN MÜDAHALEDE DOĞAL ÇEVRE

Sevda KARAHİSAR ⁽¹⁾, Gizem Yağmur DEĞİRMENÇİ

Kurum adı: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü

ÖZET

Günlük aktivite ortamları ABD Engelli Bireylerin Eğitim Yasası tarafından küçük çocukların doğal öğrenme çevreleri olarak kavramsallaştırılmıştır. Yasadaki düzenlemelerle erken müdahale servisleri; yetersizliği olmayan çocukların katıldığı toplumsal ortamlar, evlerde yani doğal çevrelerde sağlanmalıdır. Doğal çevre çocuğun ailesiyle yaşadığı ortamı ifade etmektedir ve erken müdahale programlarına çocuğun doğal çevresinde de devam edilmesi çocuğun gelişimini destekleyecektir. Erken müdahale hizmetlerinin başarısı için aileler önemlidir. Doğal çevre aile rutinleri içinde çocuğun yetkinlik kazanması beklenen alanlara göre belirlenir. Doğal çevre her çocuk için bireysel olarak belirlenen bir çevredir. Ailelerle çalışmak erken müdahalenin en önemli kısmıdır. Doğal ortamlarda, aileye ulaşmak için erken müdahale çalışanları için en iyi fırsatlardan biridir. Bütün aile bireyleri bu şekilde desteklenebilmektedir. Bu çalışmanın amacı erken müdahalede doğal çevrenin önemine ve anlamına vurgu yapmaktır.

Anahtar kelimeler: Erken Müdahale, Doğal çevre

GİRİŞ

Çocukların yaşamı, kültürel olarak anlamlı davranışları öğrenebilmelerini sağlayan günlük aktivitelerden oluşur. Bu aktiviteler yemek yeme, banyo , giyinme/ soyunma, alışveriş, oyun, çiçek ekme vb. Bu aktiviteler çocukların gelişimini ve öğrenmesini artırır. Dunst (2001) e göre aktivite ortamı çocuğun diğer insanlarla etkileşimini içeren özel bir deneyim, fırsat, bir olaydır ya da çocuğun kendi yeteneklerini fark etmesini sağlayan fiziksel bir çevredir, ya da her ikisidir. Günlük aktivite ortamlarındaki öğrenme fırsatları ; hem planlanmış hem de planlanmamıştır; hem yapılandırılmıştır hem de yapılandırılmamıştır. (Dunst et al.,2000)

Bronfenbrenner'in geliştirdiği kuramda çocuğu, kendisini çevreleyen çoklu düzeydeki karmaşık ilişkiler içinde görür ve kişiyle çevre arasındaki etkileşimlerin ürünü olan gelişime vurgu yapar. Çocuğun, kendisini çevreleyen koşullardan büyük oranda etkilendiği temeline dayanan Ekolojik Kuram, bireyin içinde yer aldığı sistemleri, bir çerçevede sunar ve bunlar arasındaki etkileşimden söz etmektedir. Bronfenbrenner'e göre çevrenin ve çevreyle alakalı olan her tabakanın çocuğun gelişiminde oldukça önemli bir etkisi vardır. Çocuklar, ailelerinin, sosyoekonomik durumlarından, ebeveyn-çocuk arasındaki iletişim şekillerinden ve aile tutumlarından etkilenmektedirler. Ekolojik Kuram 'da çocuğun gelişimine etki eden tüm faktörler ilgili katmanlarda ele alınmaktadır. Erken müdahale programlarında çocuğa etkisi bulunan her bir olgunun ele alınması için Ekolojik kuram bir çerçeve oluşturmaktadır (Sameroff ve Barbara 2009).

Ekolojik kuramın anlaşılması erken müdahalede doğal evrenin önemini kavramada oldukça önemlidir. bireyin çevresini oluşturan etkileri sınıflandırmak için kuramsal bir temelde müdahale programlarının yapılması sistematik olması sebebiyle etkili arttıracaktır.

Müdahale programlarında oluşturulacak olan çevrenin önemi üzerine doğal çevre kavramı ilk 1986 yılında Engellilerin Eğitimi Yasası,şimdiki adıyla yetersizliği olan çocuk ve bebekler için program kısım C de geçmiştir. Öğrenme fırsatları Dunst ve arkadaşları (2000) tarafından kullanılmıştır. Günlük aktivite ortamları ABD Engelli

Bireylerin Eğitim Yasası tarafından küçük çocukların doğal öğrenme çevreleri olarak kavramsallaştırılmıştır. Yasadaki düzenlemelerle erken müdahale servisleri; yetersizliği olmayan çocukların katıldığı toplumsal ortamlar, evlerde yani doğal çevrelerde sağlanmalıdır.

Bu ortamlar çocukların toplum içindeki yerlerini içerir. Örneğin evler ,oyun alanları, marketler vb. 1997 Kısım B de “az kısıtlayıcı çevre” olarak geçmektedir, bebekler ve çocuklar okula gitmediği için doğal çevre kavramı ,çocukların kendi çevrelerinde hizmet almasını yansıtmaktadır. Daha sonraki zamanlarda erken müdahale servislerinin çoğunluğu %85 i çocukların evlerinde sağlanmıştır. (U.S. özel eğitim programı ofisi , 2006) Bir çok araştırmacı belirtmiştir ki çocuklara gerekli becerileri uygulamak için ev temelli servisler kliniklerden farksızdır. (Campbell & Sawyer , 2007; McBride & Peterson,1997) en azından aileler çocuklara sağlanan çalışmaları izleyebilirler sağlayıcının tasarladığı ev programlarını uygulayabilirler. Doğal çevre sadece bir yer değildir , çocukların öğrenme fırsatları için bir kaynaktır, ortamdır . Aktiviteler ve günlük rutinler çocuklara hem planlı hem plansız öğrenme fırsatları sunmaktadır. (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009; Dunst, C.J. 2006 ; Raab, M., Dunst, C. J. 2004)

Çocuk ve ailenin iletişimi onların günlük aktivite ve olaylarında desteklenir. Diğer gelişimsel beceriler, sosyal etkileşim, öğrenme iletişimi için fonksiyonel ve anlamlı fırsatlar sunar, elbise giyinme, oyuncaklarını toplama, mağazaya gitme vb. Doğal çevre bir yer değil bir süreçtir. Çocuklar anne babaları ve bakıcıları ile günlük aktivitelere katılarak ve anlamlı deneyimler yaşayarak öğrenirler. (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009; Dunst, C.J. 2006)

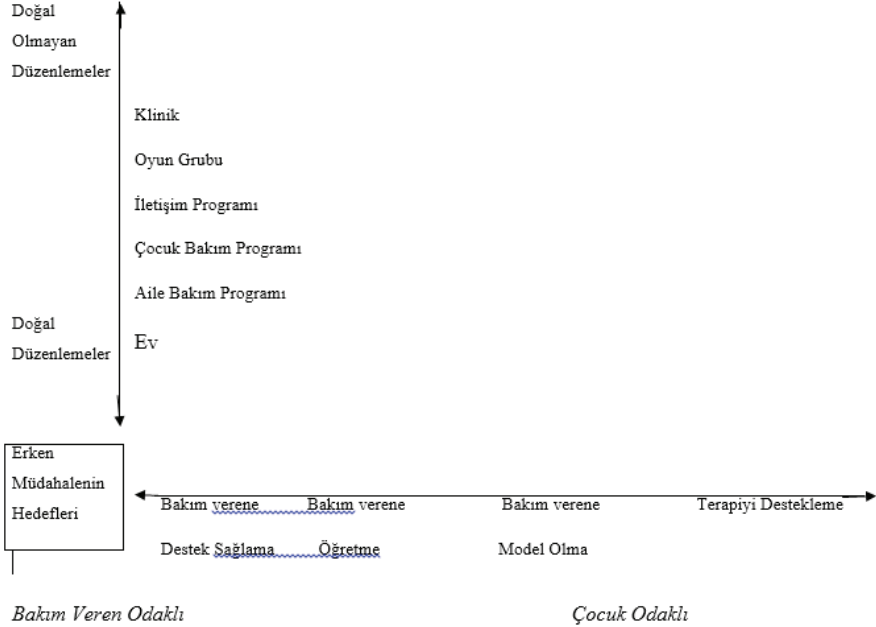
Doğal çevre de herhangi bir özel materyale gerek yoktur. Ailelerin günlük rutinleri içine uyum sağlanır. Gün içinde rutin iletişime katılımını gerektiren çoğu beklenmeyen olaylar ve aktiviteler olur , bunlar çocuğun gelişimini arttırmak için kullanılabilir.Ebeveynler ev temelli servisleri daha elverişli ve günlük rutinlerin içine kaynaştırılmaya daha uygun bulurlar. Bir araştırma da (Mullis,2004) bir çocuğun annesi anladığı doğal çevreyi şöyle tanımlamıştır: “Aile aktiviteleri ve rutinleri içinde çocuğun uygulama ve öğrenmesini arttıracak fırsatlar.” (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009).

Doğal çevre aile rutinleri içinde çocuğun yetkinlik kazanması beklenen alanlara göre belirlenir.Doğal çevre her çocuk için bireysel olarak belirlenen bir çevredir. Klinik hastane terapist klinikleri doğal çevre değildir. (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009; Dunst, C.J. 2006)

Doğal çevre çocuğun ailesiyle yaşadığı ortamı ifade etmektedir ve erken müdahale programlarına çocuğun doğal çevresinde de devam edilmesi çocuğun gelişimini destekleyecektir. Erken müdahale hizmetlerinin başarısı için aileler önemlidir. Bununla birlikte aile merkezli uygulamalar yapılmaktadır.Aile merkezli uygulama erken müdahalenin temel bir bileşenidir . Aile merkezli uygulamalar 1960’lardan beri erken müdahale hizmetleri yasasında geniş bir şekilde kabul edilmiştir. Aile yapıları kültürel olarak farklılaşmaktadır. Bu da bireylerin ailelerini nasıl tanımladıklarını etkilemektedir. Aile sistemleri hakkında kültürel etkileri anladığımızda , müdahalelerin daha uygun olacağı ihtimali artmaktadır. Bricker’a göre aktivitenin olduğu yerden ziyade çocukların anlamlı ve fonksiyonel aktivitelere katılması daha önemlidir.Dunst ve Bruder (1999)

doğal öğrenme çevreleri için ; öğrenme fırsatlarının kaynağı olan aktiviteler, yer ve günlük deneyimleri kapsayan bir tanım sunmuşlardır. (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009 ; Dunst, C.J. 2006; Sylva, J. A. 2005 ; Rantala, A., Uotinen, S., & McWilliam, R.A. 2009).

Her bireyin yaşadığı çevre birbirinden farklıdır;örneğin kültür,etnik, davranışlar tutumlar inanışlar bu yüzden aileler ve çocuklara sağlanan hizmetlerde ve de doğal çevrenin özelliklerini tanımlarken bunlar göz önünde bulundurulmalıdır. (Sylva, J. A. 2005).

(Rantala ve Uotinen,2009)

Ailelerle çalışmak erken müdahalenin en önemli kısmıdır. Doğal ortamlarda, aileye ulaşmak için erken müdahale çalışanları için en iyi fırsatlardan biridir. Bütün aile bireyleri bu şekilde desteklenebilmektedir. Aileler genellikle erken müdahale hakkında ihtiyaç duyana kadar bilgi almamaktadırlar. Bu yüzden erken müdahale hakkında ailelere bilgi vermek profesyonellerin görevlerinden biridir. (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009 ; Dunst, C.,2006).

SONUÇ

Çocuğun gelişimini ve öğrenmesini ve de aile ile toplum yaşamına katılımını sağlamalarında aileleri destekler.Engelli bireylere karşı farkındalık kazandırma ve arkadaşlık ilişkileri gibi dolaylı olarak sosyalleşme ve işlevsellik üzerinde odaklanır. Çocuğun yeni becerilerini kullanacağı mekanlarda da öğrenmeyi teşvik eder. Çocuğun becerilerini kısıtlayan unsurları ortamdandır.Aile üyelerini ve akranlarını model olarak öğrenme fırsatı sunar.Tüm gün boyunca çocuğa becerilerini uygulama fırsatı sunar.Büyüme gelişim ve öğrenmeyi desteklemede aileyi temel etken olarak alır.Bir

takım yaklaşımı içinde aileler ve profesyoneller arasında doğal çevre kapsamı içinde sağlandığında özel eğitim daha etkili olabilir. (Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009 ; Childress, D. C. 2004)

Ailenin kaynakları, öncelikleri ve endişeleri öğrenilmelidir. Çocuğun ve ailenin yaşamındaki önemli kişileri belirlemelidir. Ailelerle ilişki halinde olunmalıdır. Özel eğitimciler; çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamada ebeveynlerin yeterli hissetmesine doğal fırsatları kullanmaları ve tanımları için çocuklarının gelişimini ilerletmek için onlara yardım ederler. Özel eğitimcilerin izleyeceği stratejiler; Erken müdahale hakkında yeni bir bakış açısı ve düşünme şekli önerir. Erken müdahalenin amacı ve bu yeni bakış açısını ailelerle tartışır ailelere destek ve kaynak için Her dönemde beyin fırtınası stratejisiyle ailelerin yaşamındaki zorlukların aile tarafından tanımlanmasını ele alır. Ziyarete geçmiş ve gelecek aktivitelerin tartışmasıyla başlar.Ev ziyaretlerinde ebeveyn çocuklarının çevresini aktivitelerini keşfeder. Ailelere öğrenme fırsatlarına rehberlik etmek için, doğal öğrenme çevreleri müdahale planı oluşturabilirler. Öğrenme fırsatları ve aktiviteler için hafta esnasında kullanabilecekleri hatırlatıcı bir görselden faydalanabilirler. Meslektaşlarıyla fikir ve strateji paylaşımında bulunurlar. (Sylva, J. A. 2005 ; Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. 2009 ; Childress, D. C. 2004)

KAYNAKLAR

- Campbell, P. H., & Sawyer, L. B. (2007). Supporting learning opportunities in natural settings through participation-based services. *Journal of Early Inter- vention*, 29(4), 287–305.
- Campbell, P.H. , Sawyer, L. B. (2009). The Meaning of Natural Environments for Parents and Professionals. *Journal of Infants & Young Children*, 22(4), 264-278.
- Childress, D. C.(2004). Special Instruction and Natural Environments Best Practices in Early Intervention, *Journal of Infants & Young Children*, 17(2), 162-170.
- Dunst, C. J., Hamby, D., Trivette, C. M., Raab, M., & Bruder, M. B. (2000). Everyday family and community life and children’s naturally occurring learning op- portunities. *Journal of Early Intervention*, 23, 151–164.
- Dunst, C. J., Trivette, C. M., Humphries, T., Raab, M., & Roper, N. (2001). Contrasting approaches to natural learning environment interventions. *Infants and Young Children*, 14(2), 48–63.
- Dunst, C.J. (2006). Everyday Activity Settings, Natural Learning Environments, and Early İntervention Practices. *Journal of Policy and Practice in Intellectual Disabilities*, 3(1), 3-10.
- McBride, S., & Peterson, C. (1997). Home-based interven- tion with families of children with disabilities: Who is doing what? *Topics in Early Childhood Special Education*, 17(2), 209–233.
- Raab, M., Dunst, C. J. (2004). Early Intervention Practitioner Approaches to Natural Environments Interventions, *Journal of Early Intervention*, 27(1), 15-26.
- Rantala, A., Uotinen, S., & McWilliam, R.A. (2009). Providing Early Intervention Within Natural Environments A Cross-cultural Comparison, *Journal of Infants & Young Children*, 22(2),119-131.
- Sameroff, J. Arnold and Fiese, H. Barbara (2009). Transactional regulation: The developmental ecology of early intervention. In J.P. Shonkoff and S.J. Meisels (Eds.), *Handbook of Early Childhood Interventin* (pp.135-159). Second Edition. United States of America: Cambridge University Press.
- Sylva, J. A. (2005). Issues in Early Intervention: The Impact of Cultural Diversity on Service Delivery in Natural Environments, Multicultural Education.